

ԿԱՐԾԻՔ

Տաթևիկ Ջորիկի Վաթյանի

«Սոցիալ-հոգեբանական օտարացման հիմնախնդիրը ներթիմային արժեքապահանջմունքային կողմնորոշումների համակարգում» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ, ներկայացված ԺԹ.00.03 – «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար

Տաթևիկ Վաթյանի ատենախոսությունը նվիրված է ժամանակակից սոցիալական հոգեբանության կարևոր և արդիական հիմնախնդիրներից մեկի՝ սոցիալ-հոգեբանական օտարացման երևույթի ուսումնասիրությանը՝ ներթիմային արժեքապահանջմունքային կողմնորոշումների համակարգի համատեքստում: Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է ժամանակակից հասարակության սոցիալական, մշակութային և կազմակերպական փոփոխություններով, որոնք նոր պահանջներ են առաջադրում անձի սոցիալական հարմարվողականության, ինքնության պահպանման, միջանձնային հարաբերությունների և թիմային փոխգործակցության ոլորտներում:

Ատենախոսության կառուցվածքը տրամաբանական է և համապատասխանում է գիտական հետազոտություններին ներկայացվող պահանջներին: Այն բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածներից: Ատենախոսության նպատակը ձևակերպված է հստակ, տրամաբանորեն հիմնավորված և ամբողջությամբ բխում է ուսումնասիրվող հիմնախնդրի արդիականությունից: Հատկանշական է, որ հետազոտության նպատակը միավորում է ինչպես սոցիալ-հոգեբանական օտարացման երևույթի տեսական մեկնությունների վերլուծությունը, այնպես էլ դրա արժեքապահանջմունքային և ներթիմային դրսևորումների էմպիրիկ ուսումնասիրությունը, ինչը հետազոտությանը հաղորդում է համալիր և բազմամակարդակ բնույթ: Առանձնակի արժևորման է արժանի այն հանգամանքը, որ հեղինակը սոցիալ-հոգեբանական օտարացման հիմնախնդիրը դիտարկում է ոչ միայն որպես անձի և սոցիալական միջավայրի

փոխհարաբերություններում դրսևորվող երևույթ, այլև որպես ներթիմային հարաբերությունների, արժեքային կողմնորոշումների, հոգեբանական մթնոլորտի և համախմբվածության հետ փոխկապակցված սոցիալ-հոգեբանական համակարգ: Նման մոտեցումը հնարավորություն է տալիս օտարացման ֆենոմենը ուսումնասիրել ժամանակակից սոցիալական հոգեբանության տարբեր տեսական և կիրառական ուղղությունների համադրման միջոցով:

Հետազոտական խնդիրները ձևակերպված են հաջորդական և փոխլրացնող տրամաբանությամբ: Դրանք ընդգրկում են ինչպես հիմնախնդրի տեսամեթոդաբանական վերլուծությունը, այնպես էլ դրա կառուցվածքային բաղադրիչների, արժեքապահանջմունքային բնութագրերի և ներթիմային դրսևորումների ուսումնասիրությունը: Կարևոր է, որ առաջադրված խնդիրների շարքում առանձնահատուկ տեղ է հատկացվել սոցիալ-հոգեբանական օտարացման հայեցակարգային մոդելի մշակմանը, ինչը վկայում է հեղինակի ձգտման մասին ոչ միայն նկարագրել ուսումնասիրվող երևույթը, այլև ներկայացնել դրա տեսական համակարգված մեկնաբանությունը: Դրական գնահատականի է արժանի նաև այն փաստը, որ հետազոտական խնդիրների զգալի մասը նախատեսում է փորձարարական ստուգում:

Սոցիալ-հոգեբանական օտարացման, հոգեբանական մթնոլորտի, ներթիմային համախմբվածության և ինքնագնահատականի փոխկապակցվածությունների բացահայտումը հնարավորություն է տվել ուսումնասիրվող երևույթը դիտարկել ոչ միայն տեսական, այլև կիրառական մակարդակում՝ ապահովելով ստացված արդյունքների գիտական հիմնավորվածությունն ու գործնական արժեքը: Ընդհանուր առմամբ, հետազոտության նպատակը և խնդիրները կառուցված են գիտական հետազոտության տրամաբանությանը համապատասխան, արտացոլում են ուսումնասիրվող հիմնախնդրի բարդությունն ու բազմագործոն բնույթը և ապահովում են ատենախոսության տեսական ու փորձարարական հատվածների ներքին ամբողջականությունն ու փոխկապակցվածությունը: Հետազոտության նպատակը և խնդիրները հստակ

ձևակերպված են, իսկ վարկածն ու ենթավարկածները բխում են ուսումնասիրվող հիմնախնդրի տրամաբանությունից: Ատենախոսության առաջին գլխում հեղինակը ներկայացնում է օտարացման հիմնախնդրի տեսական մեկնաբանությունները՝ անդրադառնալով սոցիալ-հոգեբանական, փիլիսոփայական և միջառարկայական մոտեցումներին: Հատկանշական է տարբեր տեսական ուղղությունների համադրական վերլուծությունը, որը հնարավորություն է տվել բացահայտելու օտարացման ֆենոմենի բազմաշերտ բնույթը: Ներկայացված են ինչպես դասական, այնպես էլ ժամանակակից գիտական մոտեցումներ, որոնք հիմք են ծառայել հետազոտության տեսամեթոդաբանական հիմքերի ձևավորման համար:

Երկրորդ գլխում քննարկվում են արժեքապահանջմունքային կողմնորոշումների սոցիալ-հոգեբանական առանձնահատկությունները և դրանց փոխկապակցվածությունը օտարացման երևույթի հետ: Հեղինակը բացահայտում է այն մեխանիզմները, որոնց միջոցով արժեքային համակարգերը ներգրավվում են ներթիմային հարաբերությունների ձևավորման գործընթացում: Կարևոր է, որ օտարացումը դիտարկվում է ոչ միայն որպես սոցիալական երևույթ, այլև որպես անձի ներաշխարհում ձևավորվող արժեքաիմաստային կառուցվածք: Ատենախոսության երրորդ գլուխը նվիրված է փորձարարական հետազոտությանը: Հեղինակի կողմից կիրառված մեթոդական գործիքակազմը բազմաբնույթ է և ներառում է ստանդարտացված, հավաստի և հետազոտության արժանահավատությունն ապահովող հոգեբանական մեթոդիկաներ, որոնք հնարավորություն են տվել բազմակողմանիորեն ուսումնասիրելու սոցիալ-հոգեբանական օտարացման դրսևորումները: Ատենախոսության գիտական նորույթը պայմանավորված է սոցիալ-հոգեբանական օտարացման երևույթի ուսումնասիրությամբ՝ ներթիմային արժեքապահանջմունքային կողմնորոշումների համատեքստում: Հեղինակը հիմնավորել է օտարացման, սոցիալ-հոգեբանական մթնոլորտի, թիմային համախմբվածության և ինքնագնահատականի փոխկապակցվածությունը: Արժեքավոր է նաև այն հանգամանքը, որ սոցիալ-հոգեբանական օտարացումը ներկայացվում է արժեքաիմաստային և վարքահաղորդակցական բնութագրերի միասնական

համակարգում: Ատենախոսության տեսական նշանակությունը դրսևորվում է օտարացման ֆենոմենի սոցիալ-հոգեբանական մեկնաբանությունների ընդլայնման և համակարգման մեջ: Գործնական նշանակությունն արտահայտվում է արդյունքների կիրառելիությամբ՝ թիմային հարաբերությունների, կազմակերպական հոգեբանության և աշխատանքային բարեկեցության ոլորտներում: Հետազոտության արդյունքները կարող են օգտակար լինել կազմակերպական հոգեբանների, մարդկային ռեսուրսների կառավարման մասնագետների, սոցիալական հոգեբանների և կառավարման ոլորտի ներկայացուցիչների համար: Բարձր գնահատելով ատենախոսի կողմից կատարված աշխատանքը՝ միաժամանակ նպատակահարմար ենք համարում ներկայացնել մի շարք դիտարկումներ՝ ակնկալելով ատենախոսի պարզաբանումները դրանց վերաբերյալ:

Եվ այսպես՝

ատենախոսության մեջ «սոցիալ-հոգեբանական օտարացում» հասկացությունը որոշ դեպքերում կիրառվում է բավական լայն իմաստով՝ ներառելով ինչպես միջանձնային, այնպես էլ անձնային և կազմակերպական գործընթացներ: Ցանկալի կլինե՞ր առավել հստակ սահմանազատել երևույթի կառուցվածքային բաղադրիչները:

րժեքապահանջմունքային կողմնորոշումների և օտարացման միջև պատճառահետևանքային կապերը որոշ դեպքերում ներկայացված են առավելապես տեսական մակարդակում: Նպատակահարմար կլինե՞ր դրանք ամրապնդել առավել մանրամասն վիճակագրական հիմնավորումներով:

Եղինակի կողմից մշակված հարցաթերթիկների և սանդղակների հոգեչափական բնութագրերը (վավերականություն, հուսալիություն) կարելի էր ներկայացնել առավել ամբողջական ձևով:

Ետազոտության ընտրանքի կառուցվածքի վերաբերյալ ցանկալի կլինե՞ր առավել մանրամասն ներկայացնել մասնակիցների ոլորտային, պաշտոնային և սոցիալ-ժողովրդագրական բնութագրերը, ինչը կնպաստեր արդյունքների ընդհանրացման հնարավորությունների բարձրացմանը:

Ատենախոսության մեջ կիրառված որոշ հասկացություններ («օտարի արժեքային

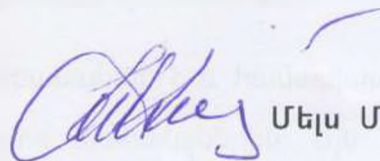
կերպար», «ներթիմային օտարացում», «արժեքային բևեռացում») կարիք ունեն լրացուցիչ օպերացիոնալ սահմանումների և հստակեցումների՝ հետագա հետազոտություններում դրանց միանշանակ կիրառելիությունն ապահովելու նպատակով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարելի է եզրակացնել, որ Տաթևիկ Ջորիկի Վաթյանի «Սոցիալ-հոգեբանական օտարացման հիմնախնդիրը ներթիմային արժեքապահանջմունքային կողմնորոշումների համակարգում» թեմայով ատենախոսությունն իր կառուցվածքով ու բովանդակությամբ համապատասխանում է ՀՀ ԲԿԳԿ-ի կողմից աստիճանների շնորհման կարգի 7-րդ կետին՝ այսինքն ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ, հոգեբանության բնագավառում կարևոր նշանակություն ունեցող խնդրի լուծում, որի համար առաջարկում եմ ատենախոսության հեղինակին շնորհել հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝

**Հոգեբանական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր**

 Մելա Մկրտումյան

Հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մ. Մկրտումյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական

մանկավարժական համալսարանի գիտքարտուղար

 Հակոբ Թադևոսյան

26.06.2026թ.

